

POCZĄTKI PAŃSTWA POLSKIEGO I CZESKIEGO W ŚWIETLE NOWSZYCH BADAŃ ARCHEOLOGICZNYCH

POLSKO-CZESKIE SEMINARIUM W SIEDZIBIE MUZEUM PIERWSZYCH
PIASTÓW NA LEDNICY (28 - 29 WRZEŚNIA 1987)

Komisja Archeologiczna Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk przy wydatnej pomocy Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy zorganizowała we wrześniu pierwsze polsko-czeskie seminarium naukowe pod podanym wyżej tytułem. Wzięli w nim udział zaproszeni goście z Pragi i z Brna oraz liczne grono polskich uczestników interesujących się tą problematyką.

Obradom w pierwszym dniu przewodniczył prof. dr hab. Lech Leciejewicz. Wysłuchano i przedyskutowano następujące referaty: prof. dr hab. Zofia Kurnatowska, *Z badań nad przemianami organizacji terytorialnej państwa pierwszych Piastów*; mgr Sławomir Moździoch, *Funkcje gospodarcze śląskich grodów kasztelańskich w ramach państwa wczesnopiastowskiego*; dr Zdenek Smetánka, *Pražský hrad v období počátku přemyslovskeho státu*. Uzupełnieniem był komunikat mgr Anny Paner pt. *Z dziejów kultu Św. Wita na Słowiańszczyźnie zachodniej*. W tych wystąpieniach na podstawie nowych odkryć, bądź nowej interpretacji istniejących już materiałów, przedstawiono możliwości archeologii w wyświetlaniu wielu zagadnień z początkowych etapów formowania się państwa polskiego i czeskiego. Posłużono się m. in. analizą chronologii i rozmieszczenia ośrodków grodowych budowanych przez pierwszych władców polskich, przedstawiono też chronologię i etapy formowania się głównego ośrodka Przemyslidów — grodu na Hradczanach w Pradze. Wynikiem szczegółowej analizy materiałów śląskich było też zakwestionowanie tezy o wczesnomiejskim charakterze grodów wczesnopiastowskich i uwypuklenie ich funkcji przede wszystkim administracyjnych. Referent wykazał przekonująco, że grody te zamieszkiwali przede wszystkim członkowie drużyny wojskowej, a pozostałości działalności wytwórczej w ich obrębie świadczą o jej ubocznej roli. Referat Anny Paner oparty był na analizie danych pisanych i dotyczył dróg i sposobów rozchodzenia się kultu św. Wita, zwłaszcza na terenie Słowiańszczyzny zachodniej. Po przerwie obiadowej uczestnicy seminarium zwiedzili zabytki Ostrowa Lednickiego, zapoznając się również z wynikami tegorocznych badań wykopaliskowych (m. in. na przyczółku mostu gnieźnieńskiego) oraz zwiedzili ekspozycję muzealną. W uzu-

pełnieniu wysłuchano referatu prof. dra hab. Kazimierza Tobolskiego, jednego z aktywnych członków Zespołu Interdyscyplinarnego, badającego region lednicki, który przedstawił wstępne, lecz bardzo już interesujące wyniki badań nad przemianami szaty leśnej okolic Lednogóry w epoce brązu i żelaza.

W drugim dniu przewodniczył obradom dr Zdenek Smetánka z Pragi. Po krótkiej informacji mgra Edwina Dzieciołowskiego na temat programu badań interdyscyplinarnych regionu lednickiego, referat pt. *Polský zásáh na Moravu v době Boleslava Chrabrého a jeho archéologická problematika* wygłosił dr Čeněk Stáňa z Brna, przedstawiając wyniki najnowszych badań nad archeologicznymi pozostałościami panowania Chrobrego na Morawie na tle szerokiej problematyki dziejów Moraw,

właszcza w schyłkowym okresie istnienia i po upadku państwa wielkomorawskiego Polski epizod dziejów tego kraju zyskał wymowne potwierdzenie archeologiczne dzięki badaniom w Přerovie, gdzie odkryto pozostałości grodu z początków XI w. zbudowanego typową dla budownictwa obronnego piastowskiego techniką fortyfikacyjną (wał rusztowy z zastosowaniem konstrukcji hakowej). Dwa następne referaty dotyczyły problematyki przemian osadniczych z okresu wczesnego średniowiecza. Dr Josef Bubeník z Pragi w referacie pt. *Vývoj osídlení severozápadních Čech v době počátku přemyslovského státu* omawiał tę problematykę na przykładzie północno-zachodniego regionu Czech, a dr dr Božena i Wojciech Dzieduszycy —

na przykładzie północnego pogranicza Wielkopolski (*Sieć osadnicza północnego pogranicza Wielkopolski we wczesnym średniowieczu*). Mgr Dionizy Kosiński zaprezentował *Wczesnopiastowski zespół osadniczy w Piaskach w południowej Wielkopolsce*, na który składa się niewielki gród, kilka otaczających go osad i dwa cmentarzyska kurhanowe: ciałopalne i szkieletowe.

Po przerwie obiadowej uczestnicy seminarium zwiedzili Park Etnograficzny oraz wysłuchali dalszych referatów. Dr Jan Klapšič z Pragi kontynuował problematykę osadniczą, omawiając w referacie pt. *Vybrané problémy vývoje sídlišť v závěru rané středověkého období v severozápadních Čechách* rozwój osiedli wiejskich ze schyłku wczesnego średniowiecza, zwracając uwagę na przełom w formach osad związany ze średniowieczną kolonizacją. Przedstawił też wczesne formy wiejskich siedzib drobnych właścicieli ziemskich, poprzedzające w czasie rozpowszechnione następne siedziby na kopcu. W następnym referacie pt. *Dotyččasové výsledky výzkumu nad proměnami zaludnění Velkopolska v raném středověku* doc. dr hab. Stanisław Kurnatowski zaprezentował metody badań paleodemograficznych na podstawie analizy materiałów osadniczych, ilustrując wywody wykresami przemian zaludnienia od środkowej epoki brązu po schyłek wczesnego średniowiecza. Wreszcie ostatni referent, mgr Leszek Gajewski zaprezentował *Wyniki nowszych prac wykopaliskowych w Kaliszu*, na grodzisku Zawodzie, gdzie w trakcie kontrolnych badań odsłoniętych już dawniej resztek architektury kamiennej ustalono jej bardziej skomplikowany, niż przyjmowano dawniej, rozwój, wyróżniając kilka kolejnych faz o zróżnicowanych formach przestrzennych. Bardziej szczegółowa chronologia tych interesujących odkryć wymaga dalszych badań.

Wszystkim referatom towarzyszyła ożywiona dyskusja, przeciągająca się nieraz poza salę obrad. Można bez przesady stwierdzić, iż to polsko-czeskie spotkanie naukowe unaocznio, że wyniki badań prowadzonych w obu naszych krajach wzajemnie się uzupełniają i weryfikują, dlatego też taka konfrontacja jest niezmiernie pożyteczna. Potwierdziło się także przekonanie, że w materiałach archeologicznych znajdują się rozmaite dane rejestrujące przekształcenia struktur społeczno-gospodarczych i celem szczegółowych analiz jest tylko wydobycie owych danych, mogących wnieść cenny wkład w ogólne studia nad tym niezmiernie ważnym okresem naszych dziejów. Wysłunęto zatem postulat, aby zapoczątkowane na Lednicy, w prawdziwie historycznej atmosferze, spotkanie badaczy czeskich i polskich kontynuować w przyszłości.

Zofia Kurnatowska